

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Usuris, & interesse, Pars II. de Cambiis, Pars III. de Censibus, Pars IV. de Societatibus Officiorum

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. I. Oppiden. Census. De pacto rescissorio instrumenti censualis, & facultate repetendi sortem principalem ob non solutionem fructuum statutis temporibus, An improbetur per Bullam Pii V. & ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74112](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74112)

DE CENSIBUS

DISCURSUS PRIMUS,

OPPIDEN. CENSUS

P R O

ILLIS DE MONTELEONE

C V M

J A M U N D I S.

Causa disputata in Signatura Iustitiae, & resolutus, ut infra.

De pacto rescissorio instrumenti censualis, & facultate repetendi sortem principalem ob non solutionem fructuum statutis temporibus, An improbetur per Bullam Pii V. & quatenus sic, an vitiet contractum, vel solum vitietur pactum.

Et An Bulla praedicta Pii V. sit recepta, vel servari debeat in omnibus in Regno Neapolitano.

SUMMARIUM

- 1 **F**Acti series.
- 2 Pacta rescissoria in Regno Neapolitano sunt in viridi observantia, sed in Curia Romana id est improbatum.
- 3 Regnicolae credunt in eo Regno receptam non esse Bullam Pii V. de Censibus.
- 4 Contrarium tenet Rota & Curia.
- 5 De stylo Signatura etiam ubi agitur de mandato in vim pacti rescissorii relaxato pro sorte & fructibus, illud sustinendi pro solis fructibus.
- 6 Et de stylo sustinendi mandatum, ac etiam executionem pro sola summa debita, licet sit excessivum.
- 7 De stylo Sac. Consilii & Tribunalium Regni super rescissione instrumenti censualis in vim pacti rescissorii ob non solutos fructus.
- 8 An Bulla Pii V. obliget ubique terrarum.
- 9 Quod verior sit opinio ut dicta Bulla attendi debeat in Regno.
- 10 Quid de Regno Sicilia ultra.

DISC. I.

Proposito per Fratres de Monteleone ad favorem Joannis Matthaei de Jamundis anno censu ducatorum 90. pro sorte principali ducatorum 1000. sub pacto, ut in casu non solutionis fructuum per sex menses, seu mutationis monetæ, aut reductionis censuum per Summum Pontificem, vel quemcumque alium Principem faciendæ, licitum esset rescindere instrumentum, ac petere sortem principalem; Hinc creditoris hæredes in vim pacti praedicti, ob non solutionem fructuum, mandatum obtinuerunt contra debitores ab Ordinario productis 1286. in confuso

Card. de Luca de Censibus Pars III.

& unica structura, tam pro sorte quam pro fructibus; Unde interposita appellatione, & commissa causa in Rota, ex parte creditorum adita fuit Signatura iustitiæ pro reformatione commissionis, petendæ ac si esset signata cum clausula *sine prejudicio quoad fructus*, atque ita obtinuerunt; Et quamvis per litteram subsequenter disputationem acerrimè probatum esset id de jure subsistere non posse, nihilominus semper perstitit in decisio, quod fuit causa, ut lis ulteriorem prosecutionem non haberet, quia debitores curarunt, eo quo potuerunt modo se cum creditore concordare, potissimum stante quod creditores hujusmodi disputationum occasione agnoverunt, quod non obstante pacto praedicto desperata esset repetitio sortis, super qua ipsi principaliter insistebant.

Mihi de recenti in Curia in statu adhuc indeterminato, an Advocationis munus suscipere deberem, ita ut quamvis labores essent proptii, subaliorum tamen Curialium cognitorum nomine scripturæ prodirent, utpote de stylis non bene informato, resolutio dura visa est ob dilemma, quod, Aut remota Bulla Pii V. hujusmodi pacta rescissoria servanda sunt, ut tenent Regnicolæ communiter attestantes illa in Regno esse in viridi observantia, ut per Rovit. super pragmat. prima de Censibus & alios, & tunc ita rescribi subintineri debuisset pro toto debito tam sortis quam fructuum; Aut e converso tenenda est opinio, quam firmiter etiam in dicto Regno Neapolitano tenet Rota & Curia, ut dicta Bulla Pii, etiam in eo Regno locum habeat ac servari debeat, ut in decisionibus, de quibus infra, quodque etiam hujusmodi pacta sub dicta Bullæ prohibitionem veniant, atque hoc jure passim in Curia vivitur; & tunc dum sententia vel decretum non distinguebat sortem à fructibus, sed pro omnibus insimul confatis, unico contextu, ac sub eadem structura verborum prodierat, locus erat rescripto de appellatione in totum, ex vera & recepta juris propositione, quod in iustitia in parte inficit sententiam vel decretum in totum, atque mixtura sum-

ma appellabilis reddidit sententiam appellabilem, etiam quoad summam non appellabilem, quoties non est per capitula separata, sed unico contextu, & cum eadem structura verborum *Seraphi. dec. 1168. nu. 11. Buratt. dec. 177. n. 5. & 337. num. 27. add. ad eum dec. 368. litt. B. ubi concordantes.*

Expertus deinde Curiam, agnovi hunc esse frequentem & ferè quotidianum stylum hujus Tribunalis in causis censualibus Regni prædicti; ex quo circa ea prima tempora, & priusquam ex infortuniis revolutionum popularium ac pestis illud in hodiernam miseriam reduceretur, frequentissimus erat causarum concursus ad Curiam; Hic autem stylus illi innixus est probabili rationi, quod cum certum sit ibi vivi de facto cum hac opinione, quod Bulla Pii V. in eo Regno non sit recepta, sed vivatur cum Bulla *Nicolai V.* registrata in *pragm. prima de censibus*, quodque dicta pacta sint in viridi observantia, ut testantur *Aponi. conf. 41. nu. 37. lib. 2. Constant. in l. 3. Cod. de fisco. usuris lib. 10. numer. 45. & sequen. & Tappia lib. 4. juris Regni de censibus num. 29. & in fine*, qui tres fuerunt Regentes Cancellariae, & Consiliiarum supremi consilii Collateralis, prius verò primarii advocati, atque in aliis iudicaturæ muneribus diu versati, rectè absque dubio de observantia informati, & cum quibus pertransiunt alii communiter.

Idcirco quamvis Rota & Curia Romana hujusmodi opinionem semper rejecerint ut *dec. 103. 87. 146. & 147. post Cenc. de cens. in Telesina census. 9. Decembris 1630. coram Dunoetto inter suas decisi. 184. num. 5. in Neapolitana domorum 13. Maii 1641. coram Verolpio impress. dec. 20. par. 9. recent. & repetit. post Merlin. de pignor. dec. 43.* & sæpius in aliis moderno tempore editis, ita ut sit hodie principium absolutorum, Attamen dicebant Cardinales *Saccherius Præfectus* necnon *Andofilla & alii* tunc in Signatura sedentes, qui hunc rescribendi modum introduxerunt, istam opinionem, siue veram, siue falsam in ea regione introducant, excusare saltem debere iudices & partes ab injustitia seu ineptia sententiarum seu decretorum super hujusmodi rescissionibus prodeuntium, ideoque locum esse debere dicto æquativo temperamento, rejiciendi scilicet repetitionem sortis, ac demandandi executionem pro fructibus, circa quos debitor nullum gravamen allegare potest, Adinstar illius styli, qui habetur etiam in Tribunali A. C. per Signaturam etiam ad alias Curias extensis, quod mandatum excessivum, licet in stricta juris censura esset nullum in totum, nihilominus de æquitate quoties non est executum substitinetur & executioni demandatur pro summa debita; Quinimò Signatura moderna contra receptas etiam Rotæ propositiones, ad refecandas calumnias ac tollendos inanes circuitus debitorum, etiam post factam executionem, introduxit eas substinere pro summa debita, cum ita nulla injuria inferatur debitori, atque nullitas seu appellabilitas in totum, sit quædam juris formalitas calumniarum nutritiva ideo refecanda, quod meo genio semper arrisit, & rationale visum est.

Occasione verò aliarum consimilium disputationum habitatum, vel pro debitore vel pro creditore, post susceptam Advocationem ac obtentam Curia praxim, Dicebam quod ratio ob quam hujusmodi stylus introductus est, dicto discursu retento, videtur quidem probabilis, sed in stricto rigore non subsistit, neque iudices & partes tali excusatione digni videntur, etiam si admittamus quod in eo Regno vivatur de facto cum dicta opinione, tam circa validitatem censuum creatorum absque pecunia numerata, quam

circa dicta pacta rescissoria, spectata solum forma præscripta per dictam Bullam *Nicolai V.* quoniam adhuc iudices de partibus ita de facto hujusmodi rescissiones admittentes non sunt ab injustitia & ineptia inexcusabiles, dum attentata etiam praxi ipsius Sac. Cens. Neapolitani, à quo tanquam Supremo regulantur cætera inferiora Tribunalia, non proceditur ita de facto, & executivè ad solam creditoris petitionem ad hujusmodi rescissionem, sed stylus est, quod debitori fiant duæ vel tres monitiones cum congruo termino unius mensis vel circiter pro quolibet, ut solvat fructus, quos ibi *tertias* appellant, & quando debitor in mora & contumacia perseverans solvere non curat, tunc proceditur quidem ad rescissionem, adjecta tamen clausula, quod superseatur in exequendo per aliquorum mensium congruum terminum præscripti solitum, intra quem si debitor solvit fructus, dicitur ita purgare moram, ac evitat rescissionem, quæ habetur pro non facta, remanente solum onere debitori reficiendi expensas tali occasione factas, ut de hac praxi *Cappyc. Latr. dec. 30. num. 17.* Igitur inexcusabiles dicebam illos iudices Ecclesiasticos inferiores de partibus, qui opinionem Rotæ & Curia Romanæ in istis præsertim materiis potius sequi debentes, non autem illas Tribunalium laicalium, adhuc neque istorum æquativam praxim servam: Sed quia verè hic potius ignorantia quam malitia effectus est, idcirco ad evitandos inanes circuitus, ac ad refecandas debitorum calumnias, his non obstantibus dictum Signaturæ stylum probabam.

In disputationibus verò habitis super ista Causa *Oppiden.* quæ fortè prima vel contemporanea fuit cum altera *Nullus Baren. sub tit. de date*, in juvenili calore, ac otii abundantia, plenum ac satis elaboratum, juxta patrum tamen prolixiorum ac superfluum stylum, edidi discursum super d. puncto, an Bulla *Pii* servari debeat ubique Terrarum, atque de ejus non usu dari valeat in genere, præsertim verò super puncto particulari hujus pacti rescissorii iudici, non ad simplicem creditoris voluntatem, sed in casu moræ, quasi quod tunc id sequi dicatur potius ex ejusdem debitoris voluntate, ita ut juxta plurimum non improbabilem sententiam dicatur dictæ Bullæ non avertari, expendendo in hoc pleniori forsan calamo de anno 1644. omnia, quæ doctissimè ac nimium felici stylo postmodum luci tradidit *Leotar: in ejus tract. de usuris quæst. 44. 66. & 68.* Verum deinde ad id reflectendo, competi fuisse inanem laborem, quoniam quoad ea, quæ forum internum concernunt, ad viros forentes inspicere non pertinet, cum sit munus confessoriorum & Moralium, apud quos receptum videtur, communem opinionem publicè & palam ab omnibus etiam probis observatam excusare, quamvis in stricto jure minus probabilis esset, ut admittit idem *Leotar.* observantia hujus Bullæ religiosissimus; Quo verò ad forum externum, decisio pendet à qualitate loci seu Tribunalis, ubi de hujusmodi contractus validitate & executione disputari contingat, quoniam si in Regno prædicto de hoc disputetur in Sac. Consilio, vel aliis Tribunalibus laicalibus, quamvis non defuerint plures Regnicolæ, qui more Advocatorum causæ interserentes, ut executionem impedirent, hujusmodi nullitatem ob non servatam formam Bullæ *Pii* allegaverint, ut liquet ex allegationibus *Brancaii impress. per Laganarium in addit. ad Rovit. super pragmaticis in rubr. de censibus Capic. latr. consult. 70. nu. 34. & sequen. & consult. 125. num. 24. & sequen. & aliis.* Nihilominus irridere- tur, qui hanc provinciam ibi assumeret; Idemque

in Hispania, Germania, in Catalonia & aliis circa eas partes, in quibus dicta Bulla est induciva novæ solemnitatis seu novæ legis non adversantis substantiæ vel naturæ contractus, ita ut non percutiat infectionem usurariam; E conversò autem in Curia Romana irrideretur, qui substinere vellet validitatem censuum creatorum spreta forma per dictam Bullam præscripta, sive validitatem patet rescissorii & similium; Igitur omnino superflua remanent huiusmodi disputationes potius academicis, & otiosis congruæ.

Est bene verum, quod quidquid sit de aliis regionibus, quoad ea, quæ pertinent ad prædictum Regnum Neapolitanum, probabilior meliusque fundata videtur opinio Curia, contraria verò sapere de abusu, ita paulatim inducto ex originaria assertione *Apost. d. cons. 41.* ita fortè scribentis tanquam Advocati, ut causæ inserviret, non solum quia seniores Regnicolæ, præsertim *Vivus dec. 365, & Rovit. super dicta pragmat. prima de Censibus*, ac alii dixerunt huiusmodi Bullam in materia consulendam esse, Sed clarius, ac meo iudicio evidentissime, reflectendo ad historiam, quæ super eisdem Bullæ *Pianæ* observantia habetur circa alterum Regnum Sicilia ultra Pharam, cui Bulla *Nicolai*, & pragmatica prima de censibus sunt communes; Cum enim ibi dictæ Bullæ *Pianæ* observantia multa pareret incommoda, atque reputaretur impracticabilis, Hinc Rex *Philippus Secundus* enixè supplicavit eidem *Pio*, ut dictum Regnum ab huiusmodi Bullæ observantia eximere vellet, sed obtinere non potuit, nisi quasdam declarationes registratas etiam apud *Cenc. & Duar. d. post. eandem Bullam*; Mortuo verò *Pio*, eisdem preces per Archiepiscopum Panormitanum Regium Oratorem ad id specialiter deputatum renovatæ fuerunt apud *Gregor. XIII. successorem* à quo fuerunt exaudiatæ cum aliquibus etiam restrictionibus seu declarationibus, & cum expressa restrictione ad dictum Regnum Sicilia Ultra.

Hoc enim clarissimum est argumentum, quod in hoc Regno Sicilia citrà Bulla prædicta sine aliquo dubio recepta fuerit, Tum quia omnino improbabile est, quod idem *Pius* adeo tenaciter donec vixit à dictæ Constitutionis observantia eximere noluerit dictum Regnum Sicilia ultra magis remotum, ubi Nuntium Apostolicum non resinet, ac ubi Sedes Apostolica saltem de facto non habet ea directi domini jura, & quod id tolerare voluerit in isto Regno magis proximo, ubi Nuntium Apostolicum fixum habet, & ubi Sedes habet jura domini directi; Tum etiam quia dum idem *Philippus Secundus* erat Rex utriusque Regni, atque Oratorem ad hunc effectum deputavit, verisimiliter pro utroque supplicasset, dum Bulla *Nicolai* erat utriusque communis; Et sic ad solam veritatem reflectendo, omnino improbabilis videbatur præfata Regnicolarum opinio, quæ tamen utcumque sit ibi de facto servatur; Et quæ observantia est causa temperandi illum rigorem, qui aliàs in stricta juris censura praticari deberet, imputandi fructus solutos in fortem principalem, atque concedendi de facili passim sanatoriam cum clausula *Constituto de vero credito*, operantem effectum retroactivum etiam quoad fructus medio tempore solutos, ut habetur in aliis de materia

hoc eodem tit.

TRANEN, CENSUS

PRO

FRANCISCO AMENDONO

CUM

CAPITULO NAZARENO

Causa disputata in Signatura Gratiæ, & resoluta pro Amendono.

De nullitate census creati ex fructibus alterius census, An procedat solum ex Bulla *Pii V.* vel etiam de iure communi & ex infectione usuraria, ita ut illa admittat satisfactionem necne.

SUMMARIUM.

- 1 **F**Acti series.
- 2 **F**Sanatio nullitatis census ob defectum pecunie innumerata concedi solet per Signaturam Gratiæ cum clausula constituto de vero credito, idque facilius in censibus Regni Neapolitani, & de ratione.
- 3 **D**e iure prohibita est conversio fructuum in fortem.
- 4 **Q**uid de fructibus census affirmativè, contrarium, num. 6.
- 5 **R**etenta etiam opinione, ut non dentur usurarum seu interesse alterius interesse, adhuc tamen iuxta unam opinionem debetur interesse pro fructibus census & de ratione.
- 6 **D**e conclusione, de qua. 4.
- 7 **D**e stylo concedi non solet nova audientia in Signatura Gratiæ.
- 8 **D**e Sanatione census constituti ex fructibus, an concedatur, & concedi vel denegari debeat.
- 9 **I**n quibus propriè cadat anathemismus.
- 10 **D**e ponderatione, quod etiam ex censu invalido non sint restituendi vel imputandi fructus percepti.
- 11 **B**ona fides vel simplicitas muliebris non excusat à nullitate census ob defectum pecunie numerata.
- 12 **Q**uid agendum esset in hac censuali materia.

DISC. II.

Etento principio in Curia indubitato, proindeque tenendo in Curia Ecclesiasticis Regni Neapolitani, quod ibi servari debeat in omnibus Bulla *Pii V.* non obstante contraria opinione, quæ in illius laicalibus Tribunalibus tenetur ut disc. præced. Cum Amendonus Barolitanus tanquam hæres Antonia de Micco matris pulsaretur per Capitulum Nazarenum, & Franciscum Antonium Eucarellum, tanquam hæres Horatii Cicchilli pro fructibus unius Censuum scutorum 85. pro sorte ducatorum 950. Introducta causa coram A. C. per appellationem à quodâ decreto Ordinarii Tranen. contra